

De energietransitie in liberaal perspectief

Jan Smits
19 februari 2026

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

Even voorstellen:

Eelde

Pedagogiek

Bedrijfsopleiden / Learning & Development

Provinciale Staten VVD 10 jaar

Gemeenteraad sinds 2022

Klommenmuseum

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

Jürgen Habermas (1929-heden)

Duits filosoof

Systeemwereld

Geld, regels, macht, bureaucratie

en

Leefwereld

Waarden, relaties, vertrouwen, betekenis,
gesprek

Als het systeem te dominant wordt,
koloniseert het de leefwereld.

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

Jürgen Habermas

Mensen hebben minder hiërarchie nodig dan veelal wordt aangenomen

Machtsvrije redelijke communicatie

Echte (gedragen) besluiten ontstaan wanneer mensen:

- Elkaar serieus nemen
- Argumenten uitwisselen
- Wederzijds begrip zoeken
- Bereid zijn hun positie te herzien

Overheid is hoeder van het publieke gesprek

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

Stanley Milgram (1933-1984)

Beroemd sociaal psychologisch experiment

Belangrijkste conclusies:

Kracht van systeemdruk

Wachten op autoriteit

Gevaar van diffuse verantwoordelijkheid

Belang van participatie / coöperatie (ECDA)

Context vaak sterker dan karakter

Echte verandering ontstaat wanneer mensen samen verantwoordelijkheid ervaren.

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

**En wat betekent dit
nu allemaal voor de
energietransitie?**

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

**De energietransitie
slaagt wanneer we het
samen willen!**

**Discours:
gemeenschappelijk
overeengekomen**

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

**Sommige onderwerpen
zijn te belangrijk om aan
de democratie over te
laten.**

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

Wat doe ik zelf?

- ✓ Woningisolatie
- ✓ Watertemperatuur op 50 graden
- ✓ Thermostaat op 18 graden
- ✓ Hybride auto
- ✓ Brandstof besparen door bewust zuinig te rijden

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

**Dank voor uw
aandacht**

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

**LIBERAAL
TYNAARLO NU**
DE KRACHT VAN VERBINDING!

